

Մ Ր Ց ՈՒ Ն Ա Կ ՈՒ Թ Յ Ա Ն
Հ Ա Մ Ա Շ Խ Ա Ր Հ Ա Յ Ի Ն
Զ Ե Կ ՈՒ Յ Ց
2011-2012

«Տնտեսություն եւ արժեքներ»
հետազոտական կենտրոն

Երևան, սեպտեմբերի 7, 2011 թ.

Մրցունակության չափումը

- ՀՏՖ-ի Մրցունակության համաշխարհային զեկուլցր (ՄՀԶ)
 - երկրների մրցունակության չափման առաջատար և ամենահամապարփակ աղբյուրներից մեկն է,
 - օգտագործում է ինչպես վիճակագրական տվյալներ, այնպես էլ հետազոտությունների արդյունքում ստացված տվյալներ (առանձին երկրներում ղեկավարների կարծիքի հարցումներ):
- ՄՀԶ շրջանակում երկրների մրցունակությունը չափվում է ըստ Համաշխարհային մրցունակության ցուցչի (ՀԱՄ ցուցիչ):
 - Համաշխարհային մրցունակության ցուցիչը երկրների մրցունակության գնահատման ընդգրկուն ցուցանիշ է, որը հաշվարկվում է ավելի քան 110 գործոնների հիման վրա` ներառելով այնպիսի հարցեր, ինչպիսիք են մակրոտնտեսությունը, առողջապահությունը և կրթությունը, գործարարության կատարելագործվածությունը, նորարարությունները և այլն:
- ՀՏՖ-ի գործընկեր կազմակերպությունը Հայաստանում **«Տնտեսություն և արժեքներ»** հետազոտական կենտրոնն է, որը 2005 թվականից ի վեր աջակցում է ՀՏՖ-ի` Հայաստանի մասով հետազոտություններին:

Մրցունակության համաշխարհային զեկույց 2011-12

- Համաշխարհային տնտեսությունը գրանցում է առաջընթաց ձգնաժամի հետևանքներից վերականգնման փորձի մեջ, այնուամենայնիվ, հաջողությունները ոչ հավասարաչափ են բախշված երկրների միջև: Մինչ զարգացող երկրները ցուցաբերում են համեմատաբար կայուն աճի միտումներ, զարգացած երկրները դեռևս բնութագրվում են թույլ դինամիկականությամբ և խոցելիությամբ տնտեսական նոր ցնցումների նկատմամբ:
- Դանդաղ և անկայուն տնտեսական վերականգնման տեմպերը զարգացած երկրներում բավարար չեն լուծելու ձգնաժամի տարիներին կուտակված զբաղվածության բարձր մակարդակի խնդիրը: Պետական պարտքի մեծ բեռը և ֆինանսական շուկաների անկայունությունը անորոշության մեծագույն գործոններից են:
- Ջեկույցը, անդրադառնալով համաշխարհային տնտեսական միջավայրում ներկայումս տիրող համակարգային խնդիրներին, եզրակացնում է, որ տնտեսական կայունության և առաջընթացի համար անխուսափելի է որակական և երկարաժամկետ հիմնահարցերի կարևորումը, ի հավելումն քանակական և կարճաժամկետ խնդիրների:
- ՄՀԶ 2011-12 զեկույցը զգալի բարելավում է արձանագրել Հայաստանի մրցակցային կատարողականի մեջ:

Մրցունակության համաշխարհային ցուցիչ. 12 հենասյուները

Հիմնական
պայմաններ

- 1
- 2
- 3
- 4

Ինստիտուտներ

Ենթակառուցվածքներ

Մակրոտնտեսական կայունություն

Առողջապահություն եւ տարրական կրթություն

Արդյունավետության
խթաններ

- 5
- 6
- 7
- 8
- 9
- 10

Բարձրագույն կրթություն եւ վերապատրաստում

Ապրանքների շուկայի արդյունավետություն

Աշխատուժի շուկայի արդյունավետություն

Ֆինանսական շուկայի արդյունավետություն

Տեխնոլոգիական պատրաստվածություն

Շուկայի չափ

Նորարարության և
կատարելագործվածության
գործոններ

- 11
- 12

Գործարարության կատարելագործվածություն

Նորարարություն

Մ
Ը
ՈՒ
Ն
Ա
Կ
ՈՒ
Թ
Յ
ՈՒ
Ն

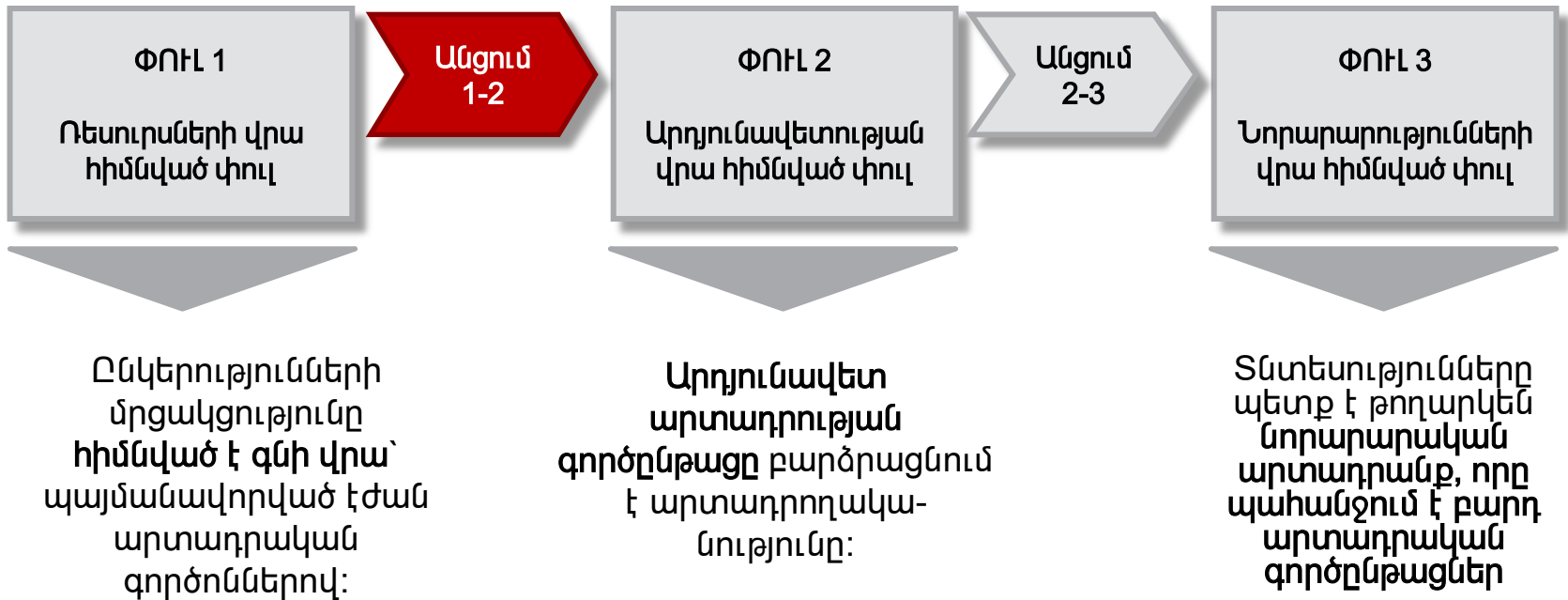

Տնտեսական զարգացման փուլերն ըստ ՄՀԶ-ի

Տնտեսական զարգացման փուլ	Մեկ շնչին ընկնող ՀՆԱ	Արտահանման ռեսուրսափնտեսիվություն
ՓՈՒԼ 1. Ռեսուրսների վրա հիմնված փուլ	< 2.000	>90 % >70 %
<i>Անցում փուլ 1-ից 2-ը</i>	<i>2.000-3.000</i>	
ՓՈՒԼ 2. Արդյունավետության վրա հիմնված փուլ	3.000-9.000	
<i>Անցում փուլ 2-ից 3-ը</i>	<i>9.000-17.000</i>	
ՓՈՒԼ 3. Նորարարությունների վրա հիմնված փուլ	>17.000	

Երկրների տնտեսական զարգացման փուլերը ըստ ՄՀԶ-ի

Տարբեր տնտեսական զարգացման փուլերում գտնվող տնտեսությունների համար ՀԱՄ-ն հաշվարկելու համար տնտեսական ցուցանիշների նկատմամբ կիրառվում են տարբեր կշիռներ

Աշխարհի առաջին 15 ամենամրցունակ երկրները

1-15 երկրները	ՀԱՄ 2011–12 Տեղ	ՀԱՄ 2010–11 Տեղ
Շվեյցարիա	1	1
Սինգապուր	2	3
Շվեդիա	3	2
Ֆինլանդիա	4	7
ԱՄՆ	5	4
Գերմանիա	6	5
Նիդեռլանդներ	7	8
Դանիա	8	9
Ճապոնիա	9	6
Մեծ Բրիտանիա	10	12
Հոնկոնգ	11	11
Կանադա	12	10
Թայվան	13	13
Քաթար	14	17
Բելգիա	15	19

Հայաստանն իր մրցունակությամբ 92-րդն է 142 երկրների շարքում

Երկիր	ՀԱՄ 11-12 Տեղ	Փոփ.*
Ուկրաինա	82	↗
Նամիբիա	83	↘
Գվատեմալա	84	↘
Արգենտինա	85	↗
Հոնդուրաս	86	↗
Ալժիր	87	↘
Վրաստան	88	↗
Լիբանան	89	↗
Հունաստան	90	↘
Էլ Սալվադոր	91	↘
Հայաստան	92	↗ +6
Մոլդովա	93	↗
Եգիպտոս	94	↘
Սերբիա	95	↗
Մոնղոլիա	96	↗
Կամբոջա	97	↗
Սիրիա	98	↘
Գամբիա	99	↘
Բոսնիա և Հերցեգովինա	100	↗
Էկվադոր	101	↗
Քենիա	102	↗

* Փոփոխությունը ըստ ՄՀԶ 2010-11 երկրների շարքի:

Հայաստանի համեմատական դիրքը զարգացման I-ից II փուլ անցման ենթախմբում

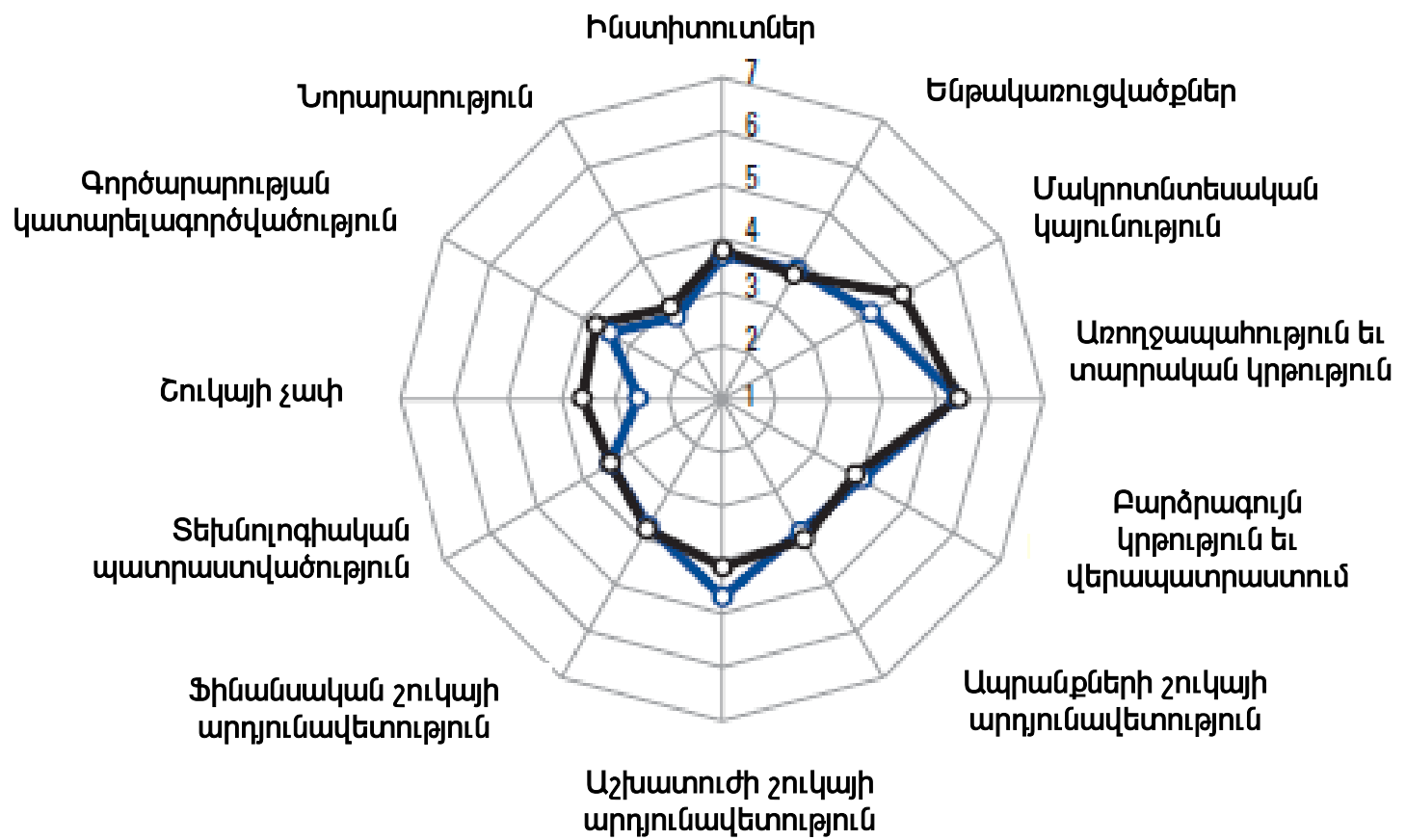
ՓՈՒԼ 1
Ռեսուրսների վրա
հիմնված փուլ

Անցում
1-2

ՓՈՒԼ 2
Արդյունավետության
վրա հիմնված փուլ

Անցում
2-3

ՓՈՒԼ 3
Նորարարությունների
վրա հիմնված փուլ

 Հայաստան
  Փուլ 1-ից 2 անցման երկրներ

Հայաստանի գնահատականներն ըստ հենասյուների և փոփոխությունը նախորդ տարվա նկատմամբ

ՀԱՄ հենասյուները	ՀԱՄ 2011–12 տեղ 142 երկրների շարքում	ՀԱՄ 2010–11 տեղ 139 երկրների շարքում	Փոփոխություն
Ինստիտուտներ	83	97	↗ +14
Ենթակառուցվածքներ	77	90	↗ +13
Մակրոտնտեսական միջավայր/կայունություն	114	99	↘ -15
Առողջապահություն եւ տարրական կրթություն	94	93	↘ -1
Բարձրագույն կրթություն եւ վերապատրաստում	76	91	↗ +15
Ապրանքների շուկայի արդյունավետություն	108	113	↗ +5
Աշխատուժի շուկայի արդյունավետություն	34	47	↗ +13
Ֆինանսական շուկայի արդյունավետություն	95	110	↗ +15
Տեխնոլոգիական պատրաստվածություն	88	108	↗ +20
Շուկայի չափ	115	116	↗ +1
Գործարարության կատարելագործվածություն	107	109	↗ +2
Նորարարություն	112	116	↗ +4

Հայաստանի վարկանիշերում արձանագրված ամենաուշագրավ փոփոխությունները

Ցուցանիշ	Տեղ ըստ ՄՀԶ 2011-12	Փոփոխություն
Ինստիտուտներ		
Պետական կարգավորման բեռը	52	↗ +39
Պետական քաղաքականության թափանցիկությունը	35	↗ +18
Ենթակառուցվածք		
Բջջային հեռախոսակապի բաժանորդագրությունը	33	↗ +48
Երկաթուղային ենթակառուցվածքը	69	↗ +10
Մակրոտնտեսական միջավայր/կայունություն		
Պետական բյուջեի հաշվեկշիռը	92	↗ +21
Գնաձ	119	↘ -41
Համախառն ազգային խնայողություններ	76	↘ -27
Բարձրագույն կրթություն եւ վերապատրաստում		
Միջնակարգ կրթության ներգրավվածությունը	52	↗ +17
Բարձրագույն կրթության ներգրավվածությունը	49	↗ +19
Կրթական համակարգի որակը	97	↗ +18
Ղարոցներում ինտերնետի հասանելիությունը	92	↗ +15

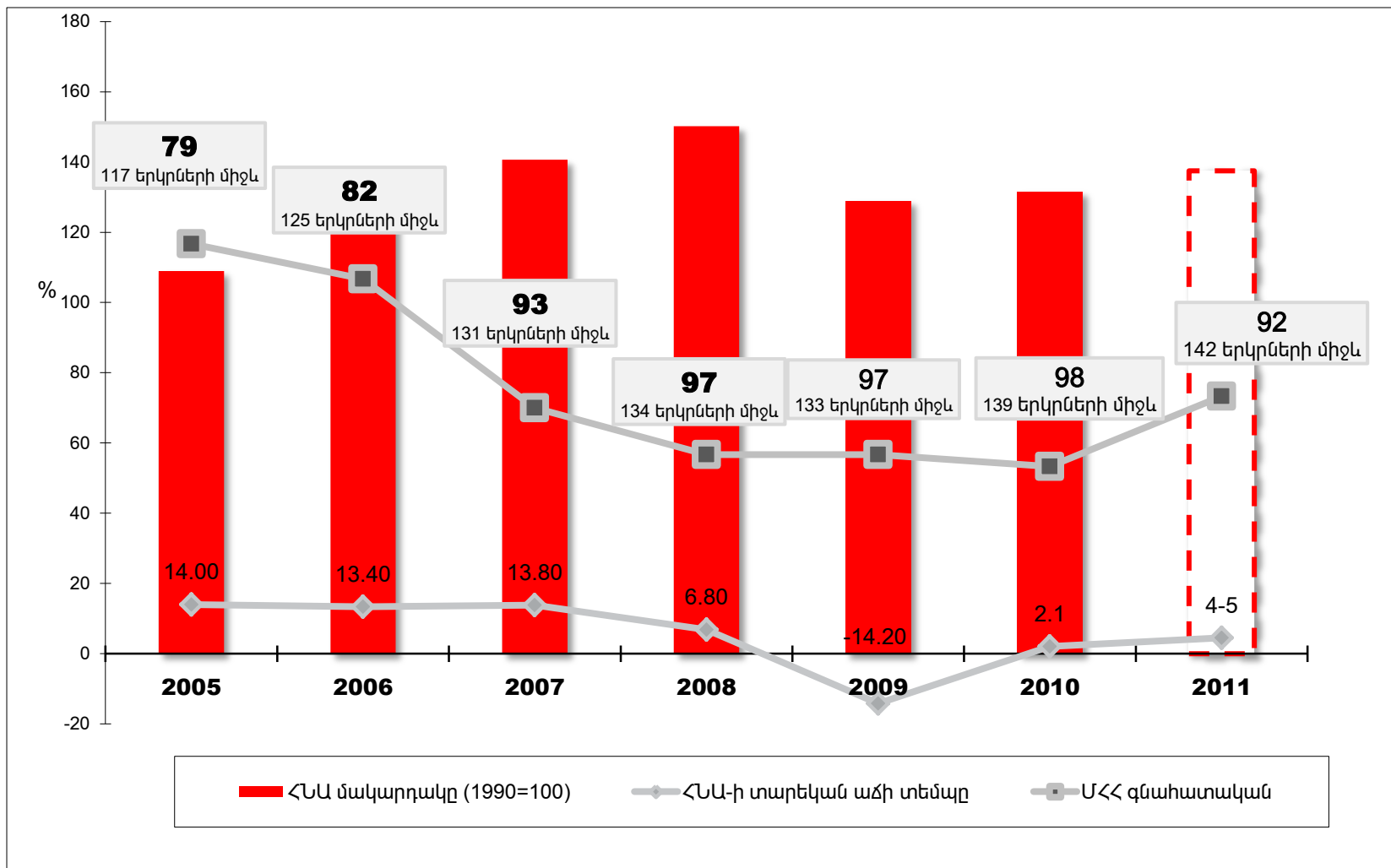

Հայաստանի վարկանիշերում արձանագրված ամենաուշագրավ փոփոխությունները

Ցուցանիշ	Տեղ ըստ ՄՀԶ 2011-12	Փոփոխություն
Ապրանքների շուկայի արդյունավետություն		
Հարկային քաղաքականության ազդեցություն	65	↗ +19
Հարկային դրույքաչափ (% շահույթից)	74	↘ -18
Դեպի սպառող կողմնորոշվածության աստիճանը	113	↗ +21
Ֆինանսական շուկայի արդյունավետություն		
Վարկերի հասանելիությունը	85	↗ +39
Ֆինանսական ռեսուրսների մատչելիությունը	71	↗ +33
Ֆինանսական ռեսուրսների հասանելիությունը	102	↗ +19
Տեխնոլոգիական պատրաստվածություն		
Ինտերնետ օգտագործողների թիվը	68	↗ +43
Լայնաշերտ ինտերնետի բաժանորդագրությունը	86	↗ +22
Ժամանակակից տեխնոլոգիաների հասանելիությունը	116	↗ +11

Հայաստանի ՀԱՄ դիրքի դինամիկան (2005-2011)

Հայաստանի 10 ուշագրավ առավելություններն ու թերությունները

Ուշագրավ առավելություններ	Տեղ	Ուշագրավ թերություններ	Տեղ
Մալարիայի ազդեցությունը գործարարության վրա	1	Տեղական մրցակցության ուժգնությունը	139
Մալարիայի դեպքերի քանակը	1	Հակամենաշնորհային քաղաքականության արդյունավետությունը	138
Ահաբեկչության հետևանքով գործարարության ծախսերը	17	Շուկայում գերիշխող խմբերի առկայությունը	133
Աշխատանքի ընդունելու և աշխատանքից ազատելու գործելակերպը	18	Մաքսային գործընթացների բեռը	132
ՄԻԱՎ/ՉԻԱՀ-ի տարածվածությունը	21	Բիզնես կրթություն (դպրոցների որակ)	131
Աշխատանքից ազատման ծախսերը (շաբաթական աշխատավարձի տեսքով)	21	Արտասահմանյան շուկաների չափի ինդեքս	127
Հանցագործությունների և բռնության հետևանքով գործարարության ծախսերը	25	Բուհ-արդյունաբերություն համագործակցությունը ՀուՄ-ի մեջ	125
Բջջային հեռախոսակապի բաժանորդագրություն	33	Տեխնոլոգիական ապրանքների պետական գնումներ	124
Նոր բիզնես սկսելու համար անհրաժեշտ գործընթացների քանակը	34	Արժեքային շղթայի ընդգրկունությունը	121
Մաքսադրույքների չափը	34	Փոքրամասնական բաժնետերերի շահերի պաշտպանություն	120

Հայաստանի դիրքը Վրաստանի և ԱՊՀ երկրների շարքում

ԱՊՀ երկրներ	ՀԱՄ 2011–12 Տեղ	ՀԱՄ 2010–11 Տեղ	Փոփոխություն
Ադրբեջան	55	57	↗+2
Ռուսաստան	66	63	↘-3
Ղազախստան	72	72	0
Ուկրաինա	82	89	↗+7
Վրաստան	88	93	↗+5
Հայաստան	92	98	↗+6
Մոլդովա	93	94	↗+1
Տաջիկստան	105	116	↗+11
Ղրղզստան	126	121	↘-5

ՀԱՄ ենթացուցիչների գնահատականը ԱՊՀ երկրների և Վրաստանի համար

	Երեք ենթացուցիչները			
	ՀԱՄ	Հիմնական պայմաններ	Արդյունավետության խթանիչներ	Նորարարության գործոններ
Երկիր	Տեղ	Տեղ	Տեղ	Տեղ
Ադրբեջան	55	59	77	67
Ռուսաստան	66	63	55	97
Ղազախստան	72	62	76	114
Ուկրաինա	82	98	74	93
Վրաստան	88	86	89	117
Հայաստան	92	94	91	110
Մոլդովա	93	102	103	127
Տաջիկստան	105	106	118	100
Ղրղզստան	126	131	115	138

Հայաստանի մրցունակության հիմնախնդիրները հանրային-մասնավոր հարթություններում

- Հայաստանի տնտեսական կատարողականի և մրցունակության վերաբերյալ հասարակական քննարկումները սովորաբար ընթանում են հանրային ոլորտի հարցերի շուրջ և կենտրոնանում են այն խնդիրների վրա, որոնք ենթակա են պետական կարգավորման:
- Այնուամենայնիվ, Մրցունակության համաշխարհային զեկույցի ամենամյա վերլուծությունները ցույց են տալիս, որ հիմնախնդիրները համակարգային են: Մասնավոր հատվածը ևս լի է ֆունդամենտալ խնդիրներով, որոնք հանգեցնում են ցածր արտադրողականության և ոչ բավարար կատարողականի:
- Մասնավոր հատվածին բնորոշ առավել ակնառու խնդիրները կապված են հետևյալ հիմնական ուղղությունների հետ`
 - Կորպորատիվ կառավարում
 - Տեխնոլոգիաների օգտագործում, ՀուՄ
 - Պրոֆեսիոնալ կառավարիչների ներգրավում և անձնակազմի վերապատրաստում
 - Քլաստերային զարգացում
 - Ֆինանսական շուկաների զարգացվածություն

Հայաստանի մրցունակության հիմնախնդիրները երկարաժամկետ-կարճաժամկետ հարթություններում

- Մրցունակության վերլուծությունը ցույց է տալիս, որ Հայաստանի ամենամեծ խնդիրները թե՛ երկարաժամկետ (այս բնույթի ցուցանիշների ~40%-ը վարկանիշով 100-րդ տեղից ցածր է), և թե՛ կարճաժամկետ բնույթի են (այս բնույթի ցուցանիշների ~30%-ը վարկանիշով 100-րդ տեղից ցածր է):
- Այս փաստը ևս մեկ անգամ ընդգծում է՝ կարճաժամկետ խնդիրների շեշտադրումը չի կարող տալ շրջադարձային արդյունք երկրի մրցունակության բարձրացման քաղաքականության մեջ:
- Երկարաժամկետ բնույթ կրող Հայաստանի առանցքային հիմնախնդիրները հետևյալ ասպարեզներում են՝
 - Պրոֆեսիոնալ կորպորատիվ կառավարում
 - Կրթական համակարգ
 - Ընկերությունների կողմից տեխնոլոգիաների օգտագործում
 - ՀուՄ կարողություններ
 - Քլաստերային զարգացում
 - Արտաքին շուկաների հասանելիություն